

FINANČNÁ GRAMOTNOSŤ – VEREJNÉ NÁKUPY

Bratislava november 2020

Úvod

Úrad pre verejné obstarávanie (ďalej len „úrad“, resp. „ÚVO“) vytvoril aktivitu pre žiakov základných škôl v snahe vzdelávať ich v problematike, ktorá by mala byť predmetom verejného záujmu. Úrad má za to, že ak chceme zmeniť prístup k tomu, ako sa nakladá s verejnými peniazmi, výchova a vzdelávanie v školách je základným predpokladom pre dosiahnutie želanej zmeny.

Uvedená aktivita úradu hravou formou „rozmieňa na drobné“ tak zložitú problematiku, akou je oblasť verejných nákupov. Cieľom nie je vysvetľovať právne pojmy, ale princípy nakupovania za verejné peniaze, a síce, že deti sa k verejným peniazom majú správať tak ako k vlastným, že pri nákupe majú uvažovať rovnako, ako keď nakupujú „za svoje“. Je dôležité, aby sa deti vychovávali a viedli k tomu, že verejné peniaze nie sú cudzie, ale patria nám všetkým. A nakupovanie za verejné peniaze stojí na princípoch, ktoré spočívajú v čestnosti, spravodlivosti, ohľaduplnosti k okoliu, úspornosti, otvorenosti, ako aj v zdravom úsudku. Sú to teda atribúty, ktorým deti rozumejú a ku ktorým by mali byť vedené aj v súvislosti s verejnými peniazmi.

Aktivita simuluje vyhlásenie verejnej súťaže (spustí sa teda nákup za verejné peniaze), ktorej výsledkom je nákup mobilných telefónov (vyberali sme tovar, ktorý je deťom blízky).

V simulovanej hre vyučujúci vystupuje v pozícii **nákupcu/vyhlasovateľa súťaže**, ktorý si zadáva parametre súťaže. To znamená, že žiakom presne definuje podmienky súťaže, čo chce nakúpiť a čo bude hodnotiť pri tvorbe poradia **uchádzačov** - uchádzačmi sú v tejto súťaži žiaci. Uchádzačmi sa myslia firmy, ktoré v bežnej verejnej súťaži predkladajú ponuky vyhlasovateľovi súťaže- nákupcovi. Pravidlá súťaže sú zvolené tak, aby bola zrejma snaha nákupcu znevýhodniť (volá sa to diskriminovať, ale na účely hodiny je možné používať slovo znevýhodniť) nejakú skupinu žiakov/teda firmu/uchádzačov/. Na hodine budú premietané aj **videá** z pozície **kontrolného orgánu** - Úradu pre verejné obstarávanie (ÚVO), ktorý dohliada nad dodržiavaním pravidiel súťaže, dodržiavanie princíпов uplatňovaných pri verejných nákupoch. Vyučujúci spustí video: **1. PREDSTAVENIE ÚVO** (https://youtu.be/9VOzdu_gfUo), v ktorom je žiakom vysvetlené, že keďže štátne nákupy robia ľudia, musí ich niekto kontrolovať, aby aj takto nechybovali. Nad nákupcami teda stojí niekto, kto sa mu pozerá na prsty. Firmy sa teda môžu brániť, ak sa k nim niekto správa neférov a ak majú podozrenie, že nákupca „šije súťaž na mieru“ pre niekoho. Stačí kontrolný orgán len upozorniť na niečo podozrivé/neférové a jeho úlohou je to vyšetriť. Na to sú v štáte kontrolné orgány a pri verejných nákupoch - to je aj ÚVO.

Vyučujúci následne pri vysvetľovaní každej časti súťaže dbá o to, aby rozvinul s nimi diskusiu, sleduje ich reakcie a podporuje kritické myslenie žiakov.

Scenár aktivity

Prvá časť aktivity

1. Vyučujúci rozdelí žiakov do 3 skupín, ktoré majú byť porovnateľne veľké.
2. Vyučujúci každej skupine odovzdá obálku, v ktorej je názov firmy, ktorú daná skupina žiakov zastupuje a popis charakteristík/údajov tejto firmy.
3. Žiaci si začnú otvárať obálky a dozvedajú sa názov firmy, ktorú zastupujú a aké sú charakteristiky firmy.
4. Prvá firma sa volá „Mobil s.r.o.“ a medzi jej základnými charakteristikami/údajmi je uvedené: sídli v Bratislave; nezamestnáva dievčatá/hnedookých/s blond vlasmi (túto podmienku vyučujúci volí podľa podmienok a situácie v triede); **má 99 zamestnancov**
5. Druhá firma sa volá „Telefón s.r.o.“ a medzi jej základnými charakteristikami/údajmi je uvedené: **sídli v Košiciach**; nezamestnáva dievčatá/hnedookých/s blond vlasmi; má 162 zamestnancov
6. Tretia firma sa volá „Jablko“ a medzi jej základnými charakteristikami/údajmi je uvedené: sídli v Pezinku; **zamestnáva dievčatá/s blond vlasmi/hnedookých**; má 101 zamestnancov.
7. Následne vyučujúci ako vyhlasovateľ súťaže/ nákupca oznámi žiakom, teda firmám, že predmetom súťaže je nákup mobilných telefónov. Vyučujúci ako vyhlasovateľ súťaže /nákupca ďalej oznámi podmienky (viď bod 8), za akých sa skupiny žiakov, teda firmy, môžu do hry/súťaže prihlásiť. Sú to tri podmienky, pričom každá je znevýhodňujúca vo vzťahu k niektorej z firiem a diskvalifikuje ju pre zapojenie sa do súťaže.
8. Podmienky účasti v súťaži/ pravidlá hry sú teda nasledovné:
 - a. Firma nesmie sídliť v Košiciach (vyradená firma Telefón, s.r.o.)
 - b. Firma nesmie zamestnávať dievčatá/ hnedookých/s blond vlasmi (vyradená firma Jablko, s.r.o.)
 - c. Firma má viac ako 100 zamestnancov. (vyradená firma Mobil, s.r.o.)
9. Po oznámení týchto podmienok účasti v súťaži vyučujúci **spustí video: 2. PODMIENKY SÚŤAŽE** (<https://youtu.be/hUGvnNGCOW4>), v ktorom je nahratý príhovor z pozície kontrolného orgánu. Vo videu sa deťom položí otázka, či sú takto stanovené podmienky podľa nich v poriadku. Žiakom by sa nemalo pozdávať, že musia súťaž opustiť, lebo ani jedna firma nespĺňa podmienky pre zapojenie sa do súťaže. Vo videu ÚVO deťom jednoducho vysvetlí, že aj nákupcovia majú pravidlá, ktoré musia rešpektovať pri nastavení súťaže/nákupu a tie pravidlá definuje zákon. Takže je správne, aby sa žiaci vždy zamýšľali nad tým, či sú pravidlá hry spravodlivé a keď majú pocit neférovosti, aby sa ozvali. Ak im nevyhovie vyučujúci s ich „sťažnosťami“, môžu sa obrátiť na ÚVO, ktorý to celé posúdi.
10. Vyučujúci ešte raz zdôrazní každú jednu znevýhodňujúcu podmienku účasti a žiakom vysvetlí, že uvažujú správne, ak nesúhlasia s týmito znevýhodňujúcimi podmienkami,

keďže tieto podmienky nemajú vplyv na kvalitu vyrobeného tovaru. Je predsa jedno, kde bude firma sídliť, či telefón bude vyrábať hnedooký/blondiak/alebo kvalifikovaná žena. Žiaci si majú uvedomiť, že v súťaži, v ktorej sa prerozdeľujú verejné peniaze, nesmú byť nastavené znevýhodňujúce podmienky, teda pre lepšie pochopenie sa deťom vysvetlí, že takto neférové nastavené podmienky sú úmyselné, že ide o cieleňú nespravodlivosť, ktorá je neprípustná. Vyučujúci žiakom zopakuje, že ako nákupca má nad sebou kontrolu - kontrolný orgán a tak žiaden nákupca nemôže postupovať svojvoľne. Vysvetlí im, že výhrady, ktoré mu adresovali slovne prijíma. V živote sa to robí písomne a volá sa to žiadosť o nápravu a v súťaži môžu všetky skupiny žiakov pokračovať. Vyučujúci dodá, že keby vyhlasovateľ súťaže nechcel akceptovať tieto výhrady, tak sa firma môže obrátiť na Úrad pre verejné obstarávanie vo forme námietok a ten posúdi výhrady firmy a môže vyhlasovateľovi prikázať, aby firmu vrátila do súťaže.

Druhá časť aktivity

11. Následne sa vyučujúci presunie k ďalšej časti súťaže. Zadefinuje požiadavky na predmet zákazky, teda na to, čo chce nakúpiť. Povie, že súťažou chce získať:
 - a. Mobil, ktorý má mať značku Jablko.
 - b. Telefón, ktorý má byť žltej farby.
 - c. Telefón, ktorý má mať 4 GB pamäť.
12. Zároveň vyučujúci ako vyhlasovateľ súťaže/nákupca oznámi, že kritériom na vyhodnotenie ponúk je najnižšia cena, pričom základnou predpokladanou ponukovou cenou, za ktorú chce nakúpiť mobilný telefón je 600,- EUR.
13. Po vyhlásení charakteristík tovaru je opäť priestor pre diskusiu podporujúcu kritické myslenie žiakov. **Vyučujúci spustí video: 3. SŤAŽNOSTI** (<https://youtu.be/D8gB6GumiPs>). V tejto časti kontrolný orgán žiakov nabáda k tomu, aby premýšľali, či takto nastavené súťažné podmienky sú spravodlivé, či nie sú znevýhodňujúce a nabáda ich k uvedomeniu, že kvalitu tovaru neurčuje jeho farba a že rovnako nie je možné požadovať jedinou značku mobilu, lebo ostatné firmy sú okamžite „mimo“ hry. Je to ďalšia fáza, v ktorej sa skutočné firmy, ktoré sa zapoja do verejnej súťaže (ktoré obchodujú so štátom), môžu brániť voči „nespravodlivosti“ v nastavených podmienkach/pravidlách hry. Kontrolný orgán vo videu položí otázku, či by sa žiaci obrátili na ÚVO a dali mu posúdiť, či takýto opis tovaru je v poriadku. ÚVO totiž dohliada na férovosť súťaží, v ktorých sa rozdeľujú peniaze nás všetkých.
14. Vyučujúci vyvolá diskusiu žiakov o ich názore na férovosť/neférovosť požiadaviek na predmet zákazky/na tovar stanovených v bode 11. Následne im položí otázku, či by sa obrátili na ÚVO a podali námietky voči takýmto požiadavkám na tovar a posmelí ich k tomu, aby tak urobili.
15. **Vyučujúci** následne **spustí video: 4. ZMENA PODMIENOK** (<https://youtu.be/nBkPG56Lwc4>), v ktorom úrad deklaruje, že vyhovel námietkam, vyhlasovateľ súťaže je nútený zmeniť charakteristiky požadovaného tovaru - že súťažiť môžu všetky firmy, nielen Jablko, a môžu poskytovať akékoľvek farby.
16. Následne skupiny žiakov/firmy napíšu svoje ponuky na papier a vložia do obálok. Obsahom ponúk je cenová ponuka (napíšu, za akú cenu mobil ponúkajú), ako aj ďalšie bonusy (služby), ktoré by chceli jednotlivé skupiny v hodnote mobilného telefónu vyhlasovateľovi súťaže ponúknuť. Táto časť súťaže dáva priestor pre hravú formu, keďže žiaci poznajú vlastnosti mobilných telefónov a vo svojich ponukách sa dokážu predbiehať. Vyučujúci však upozorní žiakov, aby ponuky prekonzultovali len v kruhu svojej skupiny, aby ich nepočula konkurenčná skupina. Žiaci nad rámec požadovaných podmienok napríklad ponúkajú príslušenstvo - obaly na telefón, či internetové dáta navyše a pod.
17. Vyučujúci upozorní žiakov, že svoje ponuky musia stihnúť do zvoleného času - 5 minút, inak uplynie lehota na predloženie ponuky.
18. Vyučujúci ako vyhlasovateľ súťaže/nákupca zozbiera obálky po uplynutí stanoveného času, ktorý mali skupiny na napísanie svojich ponúk. Vyučujúci následne pristúpi k poslednej fáze súťaže, ktorou je otvorenie obálok a vyhodnotenie ponúk.
19. Pri vyhodnocovaní ponúk vyučujúci vytiahne spoza svojho chrbta (alebo z triedneho stola) štvrtú obálku. Cieľom je opäť vyprovokovať kritické myslenie žiakov a záujem

o dodržiavanie pravidiel. V tejto časti by sa žiaci mali búriť/ mali by namietajúť, pýtať sa, čo je to za obálka, že to nie je fér, keď vyučujúci prevzal štvrtú obálku, keďže ponuky v stanovenom čase stihli odovzdať len 3 skupiny. Vyučujúci ich výhradu opäť akceptuje a štvrtú obálku vyradí z hodnotenia a hodí do koša.

20. V poslednej fáze vyučujúci pristúpi k prečítaniu ponúk a ich vyhodnoteniu (poradie určí podľa ceny a ponúkaných bonusov).

21. Po vyhlásení výsledkov vyučujúci opäť otvorí diskusiu s otázkami, čo sa žiaci naučili. Opýta sa ich, čo by povedali, že podľa akých princípov by mal štát nakupovať za peniaze, ktoré štátu odvádzajú z výplat ich rodičia. Žiaci by mali odpovedať: férovosť, nediskriminácia, rovnaké zaobchádzanie, transparentnosť, aby proces bol viditeľný všetkým, pod kontrolou a aby bol kontrolovateľný. **Vyučujúci** v tejto časti žiakom **spustí posledné video: 5. VEREJNÉ PENIAZE** (<https://youtu.be/sG6nExiu6zU>). ÚVO vo videu žiakom vysvetlí, že aj oni raz môžu byť vo verejnej funkcii a môžu nakupovať za verejné peniaze (napríklad autobusy, ktorými sa dovezli do školy, alebo lavice, za ktorými sedia v triede). Človek, ktorý nakupuje by tak mal mať dobré charakteristiky, ktoré zaistia férovosť atď. Preto je dôležité, aby deti férovosť preukazovali vo svojom dennom správaní, aby nerobili krivdu druhým, aby poukazovali na nespravodlivosť, lebo len tak sa môžeme dočkať obdobia, kedy vyrastie generácia, ktorá bude na základe vlastného presvedčenia a správania sa narábať s verejnými zdrojmi hospodárne, efektívne a spravodlivo. Hodinou si žiaci majú uvedomiť, že spravovanie vecí verejných je postavené na rovnakých princípoch, akých sa oni sami dožadujú vo svojich vzájomných vzťahoch a že je potrebné, aby sa zaujímali o veci verejné, keďže, ako už bolo uvedené, raz sa môžu dostať do verejných funkcií a spravovať oblasti, ktoré sa týkajú nás všetkých.

Tretia časť aktivity

22. Na záver vyučujúci vyzve každú skupinu žiakov, aby na papier napísali vlastnosti/požiadavky, ktoré by podľa nich mal spĺňať nákupca/vyhlasovateľ súťaže, teda dobrý hospodár. V tejto časti aktivity by mali žiaci uvádzať charakteristiky vyhlasovateľa súťaže ako napríklad, že musí byť spravodlivý, čestný, vzdelaný, má brať ohľad na sociálne slabšie skupiny, alebo na ekologický aspekt, má byť hospodárny, nezaujatý a pod.
23. Vyvolaní žiaci prečítajú za celú skupinu charakteristiky, ktoré napísali a opäť sa o tomto otvorí diskusia s kritickým myslením a záverom, aké dôležité je strážiť si svoje správanie v tom, či sme féroví, vážiť si tovary nakúpené za verejné peniaze, lebo aj tie platia ich rodičia a zaujímať sa o veci verejné.

profesionalizácia
predvídateľnosť **profesionalizácia**
budovanie dôvery
profesionalizácia

predví
profe
predví
b

predvídateľnosť
profesionalizácia
budovanie dôvery
profesionalizácia

budovanie dôvery
profesionalizácia
predvídateľnosť
budovanie dôvery
profesionalizácia

predvídateľnosť
predvídateľnosť **profesionalizácia**
budovanie dôvery
profesionalizácia

predv
pro
predv
b

profesionalizácia
profesionalizácia
budovanie dôvery
profesionalizácia

predvídateľnosť
predvídateľnosť **profesionalizácia**
budovanie dôvery
profesionalizácia

Úrad pre verejné obstarávanie

Ružová dolina 10 | 821 09 Bratislava | Slovenská republika
www.uvo.gov.sk | tel.: 02/50 264 111 | e-mail: info@uvo.gov.sk

profesionalizácia
predvídateľnosť **profesionalizácia**
budovanie dôvery
profesionalizácia

predví
profe
predví
bu

predvídateľnosť
profesionalizácia
budovanie dôvery
profesionalizácia

budovanie dôvery
profesionalizácia
predvídateľnosť
budovanie dôvery
profesionalizácia

